

Horváth Sándor

Hozzászólás Tonk Sándor, a Sapientia Kuratóriuma elnökének tanulmányához

Először is leszögezem, hogy a vitaindító tanulmány helyzetértékelő részét tökéletesen kiegyensúlyozottnak, a tényeket helyesen visszatükrözőnek tartom, a számszerű adatok valóságosak. A Sapientia bejelentett célkitűzése viszont - így a tanulmány befejező része is - véleményem szerint nem ezekre épül, hanem az adományozás kész tényéhez való igazodás kényszerére. Hozzászólásomat tehát alapvető nézetkülönbségek indokolják.

Úgy látom, hogy ma sem kellőképpen tisztázott a felajánlás (tehát az Alapítvány tevékenysége) és az állami egyetemeken történő magyar nyelvű oktatás érdekeltsége közötti viszony. Amennyiben a célt a romániai magyar nyelvű egyetemi oktatás megteremtésében/megszilárdításában/törvényes keretek közé helyezésében jelöljük meg, úgy ennek a viszonyoknak a tisztázása elkerülhetetlen. Alapvető észrevételeim tehát nem a Sapientia célkitűzéseire és tevékenységére vonatkoznak, hanem arra a nem kellőképpen tisztázott, sőt meghasonlott helyzetre, amelyben maga a Sapientia az adományozó gesztusa következtében került, illetve létrejött.

Amíg Romániában a magyar nyelvű egyetemi oktatás zöme állami egyetemeken történik, és kívánatos, hogy ott is maradjon, addig a Sapientia magánegyetem létrehozására alakult meg, anélkül hogy előzetesen egy ilyen egyetemnek a humán erőforrásai, főlvállalandó oktatási feladatai, megjelölt mérete és státusa, illeszkedése az egyetemi oktatásban érdekelt elvárásaihoz, a megvalósíthatósága, s végül az állami keretekben folyó magyar nyelvű egyetemi oktatásra kifejtett hatását fölmérték, de legalább figyelembe vették volna.

Ahhoz, hogy ezek a szempontok jelentéktelenné zsugorodjanak össze, sokkal nagyobb pénzösszeg szükséges. Elégségesen nagy összeggel minden megépíthető vagy/és megvásárolható - engedély, tanár, terület, épület, könyvtár, laboratórium, színvonal és diák... is. Ez sajnos nem a mi esetünk.

A Sapientia, egyetemalapítás helyett, tulajdonképpen az alulról jövő kezdeményezések feltérképezését végzi el. Teszi ezt úgy, hogy nem tudott a pályázati kiírással egy időben meghirdetni egy előre körvonalazott egyetemalapítási koncepciót. A különböző, egymással semmilyen ésszerű viszonyban nem lévő kezdeményezések összege viszont még nem egyetem, bármennyire is indokolt, szükségesnek vélt külön-külön és önmagában mindegyik ilyen kezdeményezés. Nem ez utóbbiakban van a hiba. Paradoxonnak tűnhet majd, de egy, a pályázati fordulót lezáró kiértékelés valószínűleg ki tudná már mutatni, hogy még egy ekkora (ti. a felajánlott) összegre sincs meg a felkészült, egyetemalapításra képes fogadóközeg *az állami oktatáson kívül*. Ismétlem, az állami oktatáson kívül, tehát ennek kereteit egyáltalán nem érintő módon. Azért nincs, mert ma még az állami magyar nyelvű oktatásban is jelentős a szakemberhiány, nincs elég egyetemi fokozattal rendelkező oktató, s gyanítom, hogy a feltöltés üteme is alacsonyabb a magyar nyelvű oktatásban a román nyelvűhöz képest. Ez utóbbit csak részben magyarázza az a tény, hogy ma még az állami egyetemeken sok helyen sajnos ilyen téren is létezik a velünk szembeni hátrányos megkülönböztetés.

Mit tesz és tehet ebben a helyzetben a Sapientia? Mindenekelőtt megpróbál(hat)ja önmaga szerepét és tevékenységét igazolni valamilyen - a felszínen és formailag - elfogadható tevékenységgel és ennek a nyilvánosság számára elégségesen átlátszóvá tételével. Ebbe semmi lekicsinyelő felhangot nem kell beleérteni, hiszen ennél többet nem is tehet: a Sapientia maga ugyanis nem kapott kifejezett megbízatást magyar nyelvű magánegyetem létrehozására. Az mindenképpen nyilvánvaló, hogy egy testület felelőssége más jellegű, mint egy konkrét feladatra megbízatást kapó, netán elnyerő személy felelőssége. Miután senki más sem kapott ilyen megbízatást - ezzel a felelősséggel tudomásom szerint senkit sem ruházott fel az adományozó -, ezért számon kérni sem lesz majd kitől, sem színvonalat, sem téves vagy kétes értékű döntéseket, sem kudarcot. Egyébként miféle kudarcot? Hiszen a Sapientia a saját maga által megfogalmazott feladatokat teljesíti és teljesíteni is fogja.

A felajánlott összegnek most körvonalazódó hatása a magyar nyelvű egyetemi oktatásra nem jogosít túlzott derűlátásra. Félreértés megint csak ne essék: nem a Sapientia hibájából. A pályázati kiírás határidejének lejártáig mindössze négy, de kidolgozottabb formában csak két olyan pályázat érkezett be, amely többé-kevésbé teljesíti az

ideiglenes működési feltételeket, és amely beilleszthető... na igen, hova is, hiszen az általános keret, az egyetem, amelynek karaként ezek beindulhatnának a kiírás és a pályázó szándéka szerint már az idén őszön, még nem létezik, ez idő tájt csupán egy előrevetített fogalmi fikció. Ennyi lett volna csak az adományozó kifejezett szándéka, vagy csak a nem kellőképpen előkészített döntésének hozadéka ez az állapot? Véleményem szerint ezekkel a kérdésekkel és megfontolásokkal szembe kell néznünk, s minél hamarabb, mert annál több lehetőség, esély van a korrekcióra.

További "veszélyforrás" az a mód, ahogyan a Sapientia által felajánlott lehetőség az állami keretekben folyó magyar nyelvű oktatással interferál. Fennáll annak a lehetősége, hogy az alapértelmezésben oktatási tevékenységet nem folytató egységek, tulajdonképpen az állami keretekben folyó magyar nyelvű oktatásnak egy hallgatólagos - háttérintézményekbe, könyvtárakba, szakkollégiumokba, kutatási bázisokba, tanári lakásokba és diákmentlésekbe bújtatott, "álcázott" - támogatására jönnek létre, legalábbis részben. Megint csak hangsúlyoznom kell: minden ilyen létesítmény önmagában hasznos, létrejötte mégoly indokolt is lehet, de ekkor ki kellene mondani, hogy a valódi cél nem azonos a meghirdetett céllal, más a fölajánlás igazi rendeltetése. Olyan jellegű igénybejelentés pedig nyilvánosan is elhangzott már és széles körű támogatásra talált, hogy az állami keretekben folyó magyar nyelvű egyetemi oktatás köreinek érintését nem kerülheti meg a felajánlás. A romániai magyar egyetemi oktatók felelősségére legyen mondva, sajnos egy ilyen álláspont nyilvánosan és testületet képviselve csak késve, a felajánlás megtörténte után jóval később hangzott el.

Álljon itt egy egyetemalapítási forgatókönyv-vázlat a fentebbi állításoknak ezúttal pozitív megfogalmazású változataként, illetve az eszmefuttatásoknak amolyan konkrét példává való átalakításaként. Azzal lehetett volna kezdeni, hogy az adományozó felkér egy köztisztviselőnek örvendő egyetemi tanárt a magánegyetem megszervezésére, netán egy pályázati kiíráson keresztül kiválasztja azt, akinek a benyújtott egyetemalapítási elképzelését a legmegfelelőbbnek tartja. Ez, kinevezett rektorként, kiválasztotta volna az esetleg helyszínenkénti képviseletet is megvalósító csapatát, és döntene az anyagi erőforrások felhasználásáról. Feladata az ideiglenes működési engedély megszerzését garantáló általános feltételek biztosítása lett volna, valamint a helyi erőforrások, kezdeményezések kiválasztása és integrálása a meghirdetett, egységes, eleve támogatást élvező stratégiába. Nem így történt.

Mi tehát a teendő? Véleményem szerint most az alábbiaknak kellene megtörténniük:

1. Szükséges lenne a benyújtott pályázatok globális kiértékelésére abból a perspektívából, hogy van-e jelenleg elégséges erőforrás *magánegyetem* létrehozására úgy, hogy az állami egyetemeken meglévő humán erőforrásokat nem vesszük igénybe, és lemondunk az ott jelenlévő akkreditációs, infrastrukturális és egyéb intézményesen meglévő előnyről, tudatosan vállalva egy eleve hátrányosabb helyzetből való indulás többletnehézségeit is. E kiértékelés következtetésének az adományozó elé terjesztése.
2. Szükség lenne a felajánló bejelentett szándékának saját maga által végrehajtott felülvizsgálatára, és amennyiben indokoltá válna, feltételeinek módosítására és/vagy kiegészítésére. Ekkora pénzüsszegnek a felhasználása minden bizonnyal nem fogja elkerülni a magyarországi adófizetők figyelmét, ezért a felhasználás perspektíváinak és alakulásának követése az adományozónak is érdeke.
3. Indokolt és időszerű lenne a magyar tanügyminiszter újabb kapcsolatteremtése a román tanügyminiszterrel, illetve ezen belül netán román és magyar egyetemek képviseleteinek találkozója *közös egyetemtelepítés elhatározása és technikai kivitelezésének megbeszélése* céljából. A politikum maximálisan lehetséges kizárásával. Egy román és egy magyar egyetem védnöksége és együttműködése lényegesen nagyobb hatékonyságot, egyetemi dimenziót és garanciát jelentene a magyar támogatás felhasználásának szempontjából is, ugyanakkor valódi érdekeltséget hozna létre a román fél számára.

Meggyôzôdésem, hogy a fentebb kifejtett gondolatok nem veszélyeztetnek semmilyen jóhiszemûen benyújtott és képviselt érdeket. Éppen ellenkezôleg.

Végezetül csatolok két korábban - közvetlenül a támogatás bejelentése előtt, illetve után - megírt szöveget, amelyet a Felsőoktatási Tanács elé terjesztettem, illetve a legtöbb címzettnek és érdekelt félnek eljuttattam, és amelyek a maguk idejében megpróbálták az eseményeket befolyásolni, akkor sikertelenül. Ma már a fejlemények jelentéktelen, mellékes háttérdokumentumai ezek csupán. Viszont ma is vállalom tartalmukat és meggyôzôdésem, az akkor megfogalmazott gondolatok akkor érvényesek voltak. Vagy még ma is azok talán?

1. Melléklet

Tervezet

FELSŐOKTATÁSI TANÁCS

Állásfoglalás az egyetemalapítási támogatás kérdésében

A Felsőoktatási Tanács leszögezi:

- A Felsőoktatási Tanács üdvözli a magyar kormány 2 milliárd Ft összegű felajánlását, és gesztusértékűnek tartja a román kormány felé.
- Az RMDSZ a román kormánykoalíció tagjaként mindent elkövet, hogy a román kormány további (válasz)lépéseket tegyen az anyanyelvű oktatás helyzetének megoldása érdekében, beleértve az állami önálló magyar nyelvű egyetem visszaállítását is.
- Az Felsőoktatási Tanács támogat az anyanyelvű oktatás problémáinak megoldására irányuló minden építő kezdeményezést, beleértve a magánegyetemek létrehozására és fejlesztésére vonatkozó elképzeléseket is. A sokszínűséget ugyanolyan értéknek tekinti és támogatja, mint a csúcsmínőséget és csúcsteljesítményt.

Az Felsőoktatási Tanács a 2 milliárd Ft felajánlásával kapcsolatban az alábbiakat javasolja:

- elismerve az állami és magánegyetemi oktatási forma egyenlő esélyekhez való jogát;
- megállapítva, hogy az állami egyetemi oktatásban a magyar nyelvű oktatás tényleges státusa jogilag megoldatlan;
- megállapítva, hogy a pillanatnyilag érvényben lévő felsőoktatásra vonatkozó román törvények alkalmazásában kihasználatlan lehetőségek vannak,

a Felsőoktatási Tanács javasolja, a 2 milliárd Ft támogatás PÁLYÁZATI rendszerben történő átutalását, az említett méltányossági elvekkel való összhang megteremtése érdekében! Ez az álláspont széles körű konzultáció eredményeként gyakorlatilag a felsőoktatásban dolgozók egységes véleményét képviseli.

A Felsőoktatási Tanács felkéri az RMDSZ vezetőséget, hogy ezt az álláspontot képviselje mind a magyar kormány, mind a romániai nyilvánosság előtt!

A pályázati kiírás javasolt alapelvei és feltételei:

- A pályázat meghirdetője egy Magyarországon bejegyzett Alapítvány (pl. az Apáczai Alapítvány), pályázatokat ide kell benyújtani.
- Pályázó lehet bármelyik Romániában működési engedéllyel rendelkező állami vagy magán Egyetem, Fakultás, vagy Tanszék, illetve ezek nevében pályázó oktatók csoportja.
- A pályázó egyetemi szenátusi döntést igazoló dokumentumot csatol arra vonatkozó szándékát illetően, hogy az egyetemi autonómia szellemében legalább önálló tanszéki szinten magyar csoportokat működtet, illetve szándékában áll működtetni legalább a 2001/2002. tanévtől kezdődően.
- A támogatás folyósítása az előbbi pontban foglaltak román tanügyminisztériumi engedélyezésének megszerzését követően azonnal megkezdődik.
- A pénzt a pályázó intézmény, vagy az ezt működtető Alapítvány kapja, annak felhasználását a pályázó személyek közül - a kiíró által elfogadott - személy folyamatosan ellenőrzi.
- A pályázat célja lehet többek között:
- épület (építés, vásárlás), vagy épület-felújítás;

- számítógép-hálózat kiépítés;
- laboratóriumi berendezés;
- könyvtár;
- oktatói fizetések, beleértve vendégtanárok honoráriumát is legfeljebb 3 éves időszakra, továbbá ösztöndíjrendszer;
- kutatási programok.
- Az ingatlanok és berendezések tulajdonjoga a kiíró Alapítványnál marad, azzal a kötelezettséggel, hogy rendeltetésszerű, a pályázatban rögzített felhasználásuk esetén a pályázó intézmény használatában maradnak.
- A maximálisan egy egyetemen belül megpályázható összeg 400 millió Ft.
- A beadási határidő 3 hónap.
- Az infrastruktúrára elôirányzott összeg a pályázott összegnek legalább 60%-a kell legyen.
- A határidő lejártá után a megmaradt összeg teljes egészében a Romániában akkreditált egyetemi és fôiskolai szintû magyar nyelvû magánoktatás céljaira fordítandó, hasonló pályázati keretek között.

Meggyôzôdésünk, hogy a pályázati kiírás javasolt feltételei összhangban vannak:

- az állami felsôoktatási intézmények román oktatási vonalának érdekeltségével;
- az állami felsôoktatási intézményekben már mûködô vagy szükségesnek mutakozó magyar oktatás létrehozásának érdekeivel és státusa törvényes keretek közé helyezésének jogos igényével, az érvényes román törvények jelenlegi kerete között is;
- a magyar nyelvû magán felsôoktatás megteremtésének, illetve megszilárdításának érdekeivel.

dr. Horváth Sándor

Marosvásárhely, 1999. október 26.

2. Melléklet

FELHÍVÁS

a kétmilliárd forint támogatás legcélszerûbb felhasználásának érdekében

A magyar kormány kétmilliárd forint támogatást ajánlott fel romániai magyar magánegyetem létrehozására, fejlesztésére. A pénzüsszeg felhasználása az adományozó szerint egyházi ernyô alatt történik.

Jelen felhívás aláírói üdvözlük az adományozó gesztusát. Tudomásul véve az adományozó kinyilvánított szándékát, és felelôsséget érezve a romániai magyar nyelvû felsôoktatás egészével szemben, az aláírók szükségesnek tartják álláspontjuk kinyilvánítását a támogatás legcélszerûbb felhasználása érdekében.

Jelen felhívás nem kíván vitát kezdeményezni az érintett témában. A jelen felhívásnak nem célja az adományozó döntésének bojkottja. Ellenkezôleg, a felhívás célja a döntés helyénvalóságának közvetett alátámasztása. A jelen felhívásnak célja a valódi érdekeltségek összhangjának megteremtése.

Az aláírók tényként ismerik el az alábbiakat és leszögezik:

- A magánegyetemi oktatás létjogosultságát nem vonjuk kétségbe, és - mint szükséges alternatívát - fontosnak tartjuk.
- A magyar egyetemi oktatók döntő többsége az állami oktatásban dolgozik, a magyar diákok döntő többsége szintén állami egyetemeken tanul, nagyobbik hányada tandíjmentesen, s jelentős számban részesülnek állami ösztöndíjban is. Ezért az állami magyar nyelvű oktatás alakulásában, helyzetének javításában mind az oktatók, mind a diákok döntő többsége közvetlenül érdekelt.
- A magán- és állami egyetemek között nem lehet érdekellentét, már csak azért sem, mert működésük első néhány éve alatt a magánegyetemek az állami egyetemek támogatását igénylik az akkreditációs folyamatban; a magánegyetem tehát közvetlenül érdekelt az állami egyetem létében.
- Az állami egyetemeken meglévő magyar nyelvű oktatás helyzete jogilag megoldatlan, megtűrt állapot, amely a jelenleg érvényes román törvények által megengedett lehetőségeket sem használja ki. Ennek a visszas helyzetnek az oka a rosszul értelmezett, jogkorlátozásra felhasznált egyetemi autonómia: a román többségű egyetemi szenátusok (tanácsok) rendre elzárkóznak a magyar oktatás törvényes jogi keretek közé helyezésétől.
- A romániai magyarság több mint félmillió aláírással is alátámasztott törekvése, amelyet az RMDSZ következetesen képvisel, az önálló állami magyar egyetem visszaállítása. Ennek nem alternatívája egy magyar tannyelvű magánegyetem, és viszont - ennek létrejötte nem szünteti meg a magyar tannyelvű állami egyetem újraindítására irányuló törekvést.

Az aláírók felkérlik a magyar kormányt, valamint a romániai magyar történelmi egyházak legmagasabb méltóságait, hogy vizsgálják meg a támogatás PÁLYÁZATI úton történő átutalásának lehetőségét. A pályázat kiírását az a megfontolás indokolja, hogy a magyar tannyelvű magánegyetem létrehozására irányuló kezdeményezést ne lehessen szembeállítani az állami felsőoktatásban létező anyanyelvű oktatással, ne lehessen ez utóbbi ellen fordítani. Emiatt sarkalatos pályázati feltétel lenne az, hogy azok az állami egyetemek, amelyek KARI SZINTEN ÖNÁLLÓ MAGYAR OKTATÁST hajlandók bevezetni törvényes keretek között, ennek kivitelezéséhez jelentős összegű támogatásra pályázhassanak. A román állami egyetemek szenátusai a pályázati kiírás következtében közvetlen állásfoglalásra kapnának lehetőséget a magyar nyelvű oktatást illetően. A pályázati határidő lejárta után ki nem utalt összeg - egyöntetű elutasítás esetén tehát a teljes támogatás - immár etikailag is feddhetetlenül irányulhatna a *magyar magán felsőoktatás* felé. Ez a megoldás a magyar egyetemi oktatók számára is, de egyébként minden érdekelt fél számára egyértelmű helyzetértékelési lehetőséget kínálna és mindegyik fél érdekével tökéletesen összhangban lenne.

A jelen felhívás címzettjei:

- A magyar kormány;
- Orbán Viktor, kormányfő;
- Németh Zsolt, politikai államtitkár;
- Pokorni Zoltán, tanügyminiszter;
- Szabó Tibor, a HTMH elnöke;
- a romániai magyar történelmi egyházak legmagasabb méltóságai;
- Jakubinyi György, katolikus érsek;
- Csiha Kálmán, református püspök;
- Tökés László, református püspök;
- Szabó Árpád, unitárius püspök.

Jelen felhíváshoz a lehetséges álláspontok szerinti négy melléklet csatlakozik (A., B., C., D.). Az aláírók az ott kijelentett elképzelést elutasíthatják, vagy egyetérthetnek vele, így a felhívás egyúttal felmérő jellegű is.

Az aláíró csak az általa aláírt ív fejlécében megfogalmazott álláspont megfontolására kéri fel a felhívás címzettjét!

Íme a négy fejléc:

- A. Egyetértek azzal, hogy az állami egyetemeken folyó magyar nyelvű oktatás törvényes keretek közé helyezése és kari függetlenségi szintjének elérése *kizárólag* a román államra és az érintett egyetemekre tartozik, ezért egyetértek azzal is, hogy a kétmilliárd forint támogatás *közvetlenül* a magyar nyelvű *magán* felsőoktatás kialakítását szolgálja.
- B. Egyetértek azzal, hogy a kétmilliárd forint támogatás *ne* irányuljon *közvetlenül* a magyar nyelvű *magán* felsőoktatás kialakítására, hanem előzőleg egy *pályázati rendszer keretében* azok az *állami* egyetemek, amelyek *kari szinten önálló magyar oktatást* hoznak létre, ehhez támogatásra pályázhassanak. Egyetértek viszont azzal, hogy a román állami egyetemek egyöntetű elzárkózása esetén a független magyar karok létrehozását illetően, a teljes támogatás a magyar nyelvű *magán* felsőoktatás kialakítását szolgálja.
- C. Az A és B mellékletben megfogalmazott álláspontok lényegi tartalmával összeegyeztethetetlen eltérő véleményem van a kétmilliárd forint támogatás legcélszerűbb felhasználását illetően.
- D. Nincs kialakult véleményem a kétmilliárd forint támogatás legcélszerűbb felhasználását illetően.

- [Berényi Dénes: Az erdélyi magánegyetem kérdéséhez](#)
- [Bíró A. Zoltán: Romániai magyar magánegyetem, székelyföldi szemszögből](#)
- [Hollanda Dénes: Hozzászólás Tonk Sándor Romániai magyar magánegyetem című vitaindító írásához](#)
- [Horváth Sándor: Hozzászólás Tonk Sándor, a Sapientia Kuratóriuma elnökének tanulmányához](#)
- [Kerekes Jenő: Hozzászólás a romániai magyar egyetemi hálózat kiépítésének kérdéséhez](#)
- [Mester Béla: Mi\(ke\)t értünk ma az "egyetem" szón?](#)
- [Péli Gábor: Romániai magyar magánegyetem](#)
- [Péntek János: Elvek, tervek és realitások](#)
- [Pusztai Kálmán: Vélemény Tonk Sándor írásával kapcsolatban](#)
- [Somai József: Válaszúton a függőség vagy függetlenség felé](#)
- [Szabó Bálint György: Az erdélyi magyarok 21. századi felsőfokú oktatásának alapelveiről a Transylvania Trust Alapítvány értelmezésében](#)
- [Veress Károly: Egy egyetemkoncepció az illúzió és a valóság között](#)
- [Vofkori László: Hozzászólás az Erdélyi Magyar Magánegyetem ügyéhez](#)
- [Wanek Ferenc: Gondolatok a Romániai magyar magánegyetemről, Tonk Sándor vitaindító írása kapcsán](#)
- [Kurdi Krisztina - Ring Éva: Kisebbségi felsőoktatási modellek az Európai Unióban és az Erdélyi Magyar Magánegyetem](#)
- [Székely István: Értelmezési keret az erdélyi magyar egyetem kérdéséhez, különös tekintettel annak demográfiai összetevőire](#)
- [György Lajos: A magyar tudományosság és a magyar tanárképzés 1927. évi helyzete és jövő feladatai Erdélyben](#)
- [Tanulmányi bizottság Kolozsvárott](#)
- [A Sapientia Alapítvány Kuratóriumának Nyilatkozata az Erdélyi Magyar Magánegyetem létrehozásáról](#)
- [A Sapientia Alapítvány pályázati felhívása](#)
- [A kolozsvári székhelyű Sapientia Alapítvány Kuratóriumának közleménye](#)
- [Vetési László: Szórványstratégia - nemzetstratégia](#)
- [Dan Oprescu: A nemzeti kisebbségek 1999-ben](#)
- [Győri Szabó Róbert: A nemzeti kisebbségek oktatási rendszerei Lengyelországban](#)
- [Baranyi László: Magyar rádiós közszolgálat Romániában](#)
- [Kósa András László: Új biztonságpolitika az Európai Unióban. Meghatározó lesz-e a Nyugat-európai Unió?](#)
- [Mester Béla: Kisebbségi identitás a hálózottság korában](#)
- [Zakota Zoltán: Centralizáció és provizorátus](#)
- [Gerencsér Balázs - Juhász Albin: A kárpát-medencei magyar autonómiák lehetősége az ezredfordulón](#)
- [Hunyadi Attila: Romániai magyar gazdaságpolitika 1918-1940](#)
- [Zsigmond Csilla Dalma: Ökológiai katasztrófa vagy véletlen baleset? A ciánszennyeződés romániai sajtóvisszhangja](#)

- [A nemzetiségi irodalom válogatott bibliográfiája 1988 \(folytatás\)](#)
- [A magyar politikatudomány válogatott bibliográfiája 1999. harmadik negyedév](#)

(c) Jakabffy Elemér Alapítvány, Media Index Egyesület 1999-2004
Impresszum | Médiaajánlat | Adatvédelmi záradék